

Nyttig informasjon om

Arv, testament og testamentariske gaver

Hvorfor er det viktig å skrive testament?

Har du fått barn, skilt deg, giftet deg på nytt, fått et nytt barnekull, mistet noen eller har du ingen arvinger? En ny livssituasjon øker viktigheten av å skrive testament.

Har du ikke skrevet et testament, bestemmer arveloven hva som skal skje med dine materielle eiendeler den dagen du dør. Men det er ikke alltid loven vil fordele dette slik du ønsker det, eller slik du mener det er mest rettferdig. Derfor er det viktig å skrive ned hva du ønsker skal skje med dine eiendeler, slik at man unngår konflikt i etterkant. Gjennom et testament er det du selv som bestemmer hvem som skal overta dine verdier – både de finansielle og de personlige.

La din siste vilje bli hørt

Jacob Winderen Lindegaard er assosiert partner hos Brækhus Advokatfirma. Han har bred erfaring innen arv og generasjonsskifte, og møter ofte problemstillinger rundt dette temaet. – Tanken på det å opprette et testament kan virke som et stort skritt for mange. Følelsen av å skulle «oppsummere sitt eget liv» i form av noen ord på et papir, kan føles litt fremmed. Men det burde egentlig være en helt naturlig ting å gjøre for oss alle, ifølge advokaten. Ved å opprette et testament, gir du faktisk deg selv muligheten til å la dine arvinger høre din vilje en siste gang. Samtidig gjør du det kanskje også lettere for dem å bearbeide sorgen.

Oppnå ryddige forhold

Motivasjonen for å opprette et testament er ulik fra person til person. Ofte handler det om å vise hvordan du ønsker å fordele verdiene blant dine etterlatte og eventuelt andre.

– Noen ønsker å forhindre uenigheter blant sine arvinger, andre er opptatt av å etterlate et varig avtrykk. Felles for alle er ønsket om å etterlate seg ryddige forhold. Et testament fungerer som en forsikring uansett motiv, sier Lindegaard.

Få muligheten til å gi en testamentarisk gave

Når arvingene dine er sikret i testamentet, så er det mulig å testamentere deler av arven til en organisasjon eller en sak hjertet ditt banker litt ekstra for.

– Både små og store gaver utgjør en viktig forskjell i organisasjonenes arbeid, ifølge Lindegaard. Dette vet han av erfaring, da han selv bistår flere organisasjoner i forbindelse med testamentariske gaver.

Her er advokatens viktigste råd:

1. Få en oversikt over verdiene dine

Lag en oversikt over hus og eiendom, bankinnskudd, verdipapirer og eventuelt løsere som f.eks. smykker, møbler og kunst.

2. Snakk med dine nærmeste

Ved å ta en prat med dine nærmeste kan du bidra til å sikre at testamentet ikke bare blir i henhold til dine ønsker – men også i henhold til andres ønsker. Dersom du ønsker å gi en gave til en ideell organisasjon gjennom testamentet, kan det være fint å forklare hvorfor du ønsker å gjøre dette.

3. Fordel verdiene dine

Skriv testamentet der du angir hvem som skal ha hva. På grunn av verdisvingninger er det lurt å angi hva de enkelte skal ha i prosenter.

4. Skaff to vitner

Testamentet må undertegnes av deg og bevitnes av to personer som begge er fylt 18 år. Vitnene må være habile.

5. Sørg for trygg oppbevaring

Den sikreste formen for oppbevaring av testamentet ditt er å levere det til tingretten.

Det trenger ikke å være vanskelig å skrive et testament

Med noen gode råd på veien kan det være en meningsfylt og takknemlig opplevelse å skrive et testament. Men det er noen regler og krav som må oppfylles, og mange vil nok oppleve det som komplisert. Vi har derfor forsøkt å forklare de viktigste reglene på en måte vi håper gjør dette enkelt og tydelig. Så la oss begynne på begynnelsen.

Hvorfor trenger jeg å skrive et testament?

Hvis du ikke har skrevet et testament når du går bort og har familie eller slektninger, vil hele din arv fordeles i henhold til arvelovens regler (se vår arvetavle side 9). Om du ikke har noen som arver deg i henhold til loven, vil arven gå til et statlig fond. Så hvis du har en hjertesak eller ønsker å gi en gave til noen andre enn de som defineres i arveloven, så må du skrive et testament.

Pliktdelsarv

Selv om du skriver et testament er det ikke slik at du kan bestemme over alt du eier. Dersom du har livsarvinger, begrenser arveloven hvor mye du kan testamentere (fritt) over. Pliktdelsarven er den delen av boet som barna dine etter loven har krav på å arve etter deg. Pliktdelsarven kan ikke begrenses i et testamente. Til barn utgjør den 2/3 av boet etter foreldrene. Pliktdelsarven til barn er imidlertid maksimalt 15 G per barn, hvis dette fremkommer i testament.

Ektefeller og partner

I ekteskap med felleseie vil halvparten av verdiene som hovedregel tilhøre den gjenlevende ektefelle. I tillegg arver han eller hun 1/4 av den avdøde ektefelles halvpart. Før livsarvinger kan få utløst arv, må verdien av arven overstige 4 G, som er den minste arv gjenlevende ektefelle har krav på. Dersom det bare er slektsarvinger etter førstavdøde, er minste arven 6 G (for verdien av Folketrygdens grunnbeløp; G, se side 10). Tilsvarende regler gjelder for registrerte partnere. I denne brosjyren omfattes «registrert partner» av begrepet ektefelle.

Samboere

Samboere har også rett til arv, dersom de har hatt eller venter barn sammen, ved førstavdødes bortgang. Arven er 4 G, den kan begrenses hvis samboeren har fått kunnskap om testamentet. Ellers kan ikke minste arven begrenses.

– Jeg ønsker å gi et bidrag som gjør verden til et bedre sted å leve for dyr, sier Anette.
Her med sin gode hundevenn Sid.

Anette testamenterer til hjertesaken

TEKST: INGUNN LARSEN, FRØKEN LARSEN KOMMUNIKASJON FOTO: DAVID LARRING

– Jeg skriver testament hvor jeg etterlater arven til venner og til min hjertesak; dyrevern. Det er avgjørende å velge en seriøs organisasjon slik at jeg er trygg på at pengene går dit de skal; nemlig til dyrevelferd, sier Anette Light.

ANETTE er frivillig barnløs og har alltid hatt dyr. – Vi mennesker må ta bedre vare på dyrene. De har følelser på lik linje som mennesker, og må respekteres på samme måte. Dyr blir ofte dårlig behandlet, og mange blir dessverre utsatt for mishandling. Jeg brenner for dyrevelferd og ønsker å etterlate meg et bidrag som gjør verden litt bedre for dyr. Etersom jeg ikke har barn selv og i tillegg er enebarn, er det ingen som forventer arv etter meg. Dersom det hadde vært det, ville jeg allikevel ha satt av en del til dyrevern. Det er viktig å etterlate seg et fotavtrykk som gjør verden til et bedre sted å leve, mener Anette.

Gi til seriøse aktører!

– Vi håper at flere gjør som Anette, og gir gaver til seriøse organisasjoner som sørger for at pengene når fram dit de skal, sier generalsekretær Siri Nodland i Fundraising Norge.

– Mange har en eller flere hjertesaker gjennom et langt liv. Det er noe fint ved det å vite at man kan bidra til en god sak også etter ens bortgang. Vi nyter alle godt av å leve i etland som har et velordnet velferdssystem. Velferdssystemet er imidlertid avhengig av at norske organisasjoner tar oppdrag som staten ikke gjør selv. Pengestøtten organisasjonene får av staten dekker bare deler av virksomheten, og organisasjonen må selv stå for de resterende kostnadene. Testamentariske gaver er en viktig inntektskilde for organisasjoner. En slik gave kan bidra til å redde flere liv, forskning på sykdom, arbeid for renere luft, bedre dyrevelferd eller hjelpe de som har aller minst, forklarer Nodland.

Oversikt over organisasjoner som følger etiske retningslinjer i denne sammenheng, finnes på www.fundraisingnorge.no

Godt råd fra advokaten

– Det er flott at Anette skriver testament, og at hun etterlater en del til sin hjertesak. Det er avgjørende at hun gjør dette på en måte som er språklig klar og rettslig korrekt, så hun kan være sikker på at pengene går til det som hun ønsker, sier assosiert partner Jacob Winderen Lindegaard. Les advokatens gode råd på side 3.

Huskeliste

Et testament har noen krav vi kaller formkrav som må oppfylles for at testamentet skal være gyldig.

1. Testamentet skal være skriftlig.
2. Det må fremgå av testamentet hvem som skal arve, og hva den enkelte skal arve.
3. Testamentet skal gjengi din frie vilje.
4. Du må være ved full sans og samling når du undertegner. Det betyr at du ikke kan være beruset, påvirket av medisiner eller i psykisk ubalanse.
5. Testamentet bør dateres. Dette er spesielt viktig hvis det er noen som helst mulighet for at testamentet kan bli endret senere.
6. To vitner må vedkjenne at det er din underskrift på testamentet. Vitnene trenger ikke å være tilstede samtidig.
7. Vitnene, eller nære slektninger av dem, kan ikke bli tilgodesett i testamentet. Vitnene må være over 18 år og myndige.
8. Vitnene må vite at det er et testament, men de trenger ikke å lese innholdet eller vite hva som står der.
9. Hvis du har skrevet et testament tidligere, bør du skrive at det eldre testamentet tilbakekalles, og at kun det nye skal gjelde.
10. Husk at valutakursen endres over tid, så det kan være mer hensiktsmessig å gi en brøk eller en prosent av dine verdier, enn å gi et fast beløp.

Arvetavlen

DEG (arvelater / testator)

Første arvegangsklasse (livsarvinger)

Barn

Barnebarn

Barnebarns barn etc.

Andre arvegangsklasse (livsarvinger)

Mor

Søsken

Søskens barn

Søskens barn etc.

Far

Søsken

Søskens barn

Søskens barn etc.

Tredje arvegangsklasse (livsarvinger)

Mormor

Tanter og onkler

Kusiner og fettere

Morfar

Tanter og onkler

Kusiner og fettere

Farmor

Tanter og onkler

Kusiner og fettere

Farfar

Tanter og onkler

Kusiner og fettere

Regler om ektefellers og samboeres arverett kommer i tillegg, og får innvirkning på størrelsen av arven til slektsarvingene.

Ordliste

Arvelater:

Arvelater er den avdøde som etterlater seg verdier.

Folketrygdens grunnbeløp (G):

Fastsettes hvert år av Stortinget og er fra 1. mai 2023 på 118 620 NOK.

Fremtidsfullmakt:

Fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiver etter at fullmaktsgiveren på grunn av sykdom ikke kan ivareta sine interesser innen de områder fullmakten omfatter.

Fullmakt:

Erklæring som gir en person rett til å inngå avtaler og rettslig disponere på vegne av en annen (fullmaktsgiver).

Legatar:

En som arver et bestemt beløp eller en gjenstand.

Livsarving:

Livsarvinger er arvelovens benevnelse for alle som nedstammer fra arvelateren selv, dvs. barn, barnebarn, oldebarn.

Loddeier:

En som arver en andel av boet, f.eks. Arvelater har ikke ektefelle, og etterlater seg 2 barn. Barna er loddeiere til 1/2-parten hver av boets masse (som man ikke vet størrelsen av).

Minstearv:

Ektefellens krav på minimumsarv før noen andre kan bli tilgodesett.

Offentlig skifte:

Offentlig skifte innebærer at tingretten eller byfogden oppnevner en advokat som styrer dødsboet. Dette er oftest aktuelt dersom arvingene er uenige om skiftet eller en av kreditorene eller loddeierne i dødsboet krever det.

Pliktdelsarv:

2/3 av formuen til arvelateren er pliktdelsarv til livsarvingene. Fra 01.05.2021 vil en livsarving likevel ikke ha krav på en høyere pliktdelsarv enn 15 G (1 595 985) NOK.

Privat skifte:

Privat skifte innebærer at arvingene tar hånd om skiftet selv. Det kan enten skje ved at en av dem får fullmakt til å forestå skifte av de andre, eller gjennom en nøytral tredjepart.

Slektsarvinger:

Hvis du ikke etterlater deg ektefelle, samboer eller barn, går arven automatisk til dine slektsarvinger: foreldre, brødre, søstre, onkler og tanter. Rekkefølgen de arver etter er bestemt i arveloven, og du kan se dette i arvetavlen på side 9.

Særkullsbarn:

Barn som en har med en annen person enn sin ektefelle eller samboer.

Hvis avdøde har særkullsbarn, må boet skiftes med disse hvis de ikke skriftlig har sagt seg enig i at gjenlevende ektefelle eller samboer kan sitte i uskiftet bo. For umyndige særkullsbarn må Fylkesmannen eventuelt godta at gjenlevende ektefelle eller samboer kan sitte i uskifte med særkullsbarnets arv.

Testator:

Den som skriver sitt testament.

Testamentarisk frihet:

Den delen som er igjen etter at pliktdelsarven er fordelt. Denne delen kan man fordele slik man ønsker, eksempelvis kan man gi en gave til sin hjertesak.

Uskifte:

Tradisjonelt har gjenlevende ektefelle som oftest valgt å sitte i uskifte med formue som ektefellene skal dele, dvs. deres fellesformue. Delingstidspunktet utsettes til lengst levende dør, eller ønsker å skifte med arvingene etter førstavdøde ektefelle. Særeie omfattes ikke av uskifteboet uten ektepakt som gir rett til å sitte i uskifte med dette.

Ubetinget rett for lengstlevende ektefelle overfor felles barn. Har førstavdøde særkullsbarn må disse samtykke til uskifte.

Det gjelder også en begrenset uskifterett for samboere som har hatt, har eller venter felles barn.

Uskifte innebærer i utgangspunktet at man får **fri rådighet over hele boet i levende live**. Dette må ikke forveksles med den testamentariske rådigheten, som vil være begrenset til avdødes andel (normalt halvparten).

Praten som hindrer konflikt

Karen Aardal har gjort det som stadig flere av oss gjør, skrevet testament. Hun har også valgt å snakke åpent med sine nærmeste om arv, noe som har bidratt til å skape forståelse.

Karen Aardal har sans for to streker under svaret. Matematikeren skrev sitt første testament allerede i begynnelsen av 30-årene: Ektemannen hadde barn fra tidligere ekteskap, det hadde ikke hun. Det første testamentet ble skrevet for at et eventuelt arveoppgjør skulle være ryddig overfor hennes datter. Mange tror at et testament er endelig. Det trenger det ikke være. Karen har endret sitt testament flere ganger.

Ubesvarte spørsmål

Mange tror at de dør veldig forberedt. Det er ofte ikke tilfellet. Ved å skrive testament håper Karen at hun vil gi dem som blir igjen klare svar på hva hennes siste vilje er. Hun vet selv hvor vanskelig det kan være å bli etterlatt med mange ubesvarte spørsmål. Da hennes foreldre døde satt Karen og søsteren igjen med mange spørsmål. – At livet en gang tok slutt var ikke noe vi snakket om hjemme hos oss, forklarer hun.

Rom til å sørge

Noen år senere døde Karens tante. I motsetning til foreldrene var tanten ikke redd for å snakke om døden, eller hvordan hun ønsket å fordele arven etter seg. Da hun gikk bort visste etterkommerne både hvordan hun ønsket sitt siste farvel, og hvordan hun ønsket sitt jordiske gods fordelt. De hadde stått hverandre svært nær og Karen tok tapet av tanten tungt. At tanten hadde avklart så mye på forhånd gjorde det lettere for Karen å få rom til å sørge.

Åpenhet

Karen har også valgt å være åpen. Både om at hun har et testament, og sine ønsker når hun ikke er her mer. Det gir barna en trygghet, forklarer hun. Karen presiserer viktigheten av at foreldrene er de som tar initiativ til en slik samtale. – Barna kan vegre seg fordi de er redde for å fremstå som om de «graver i arven». Åpenhet kan også bidra til å luke vekk kilder til uenighet og eventuelle arvetvister, som kan komme til overflaten når verdier skal fordeles.

Ingen kan hjelpe alle, men alle kan hjelpe litt

Karens samtaler om arv formet ideen om å inkludere humanitære organisasjoner i sitt testament. Det er naturlig at man vil tilgodese sine arvinger, men som akademiker og mor tror hun ikke barn tar skade av å bidra til å skape sin egen verdi og velstand. – Som menneske er det godt å ha noe å jobbe for, forklarer Karen. Hun håper også at barna kan bli stolte av å ha foreldre som bidrar til fellesskapet. – Ingen kan hjelpe alle, men alle kan hjelpe litt, avslutter Karen Aardal med et smil.

Mitt testament

Jeg, NN, fnr. 010101 12345, som er ugift og som ikke har livsarvinger, bestemmer med dette at mine eiendeler skal fordeles slik ved min død:

Fyll inn dine ønsker

Tidligere testamenter tilbakekalles med dette.

Sted

Dato

Underskrift:

Undertegnede vitner bekrefter at dette testament i dag ble undertegnet av NN, (sett inn navnet på testator). Vi underskriver etter testators ønske og mens han/hun selv er til stede, likesom vi bekrefter at han/hun er ved full sans og samling. Vi er begge over 18 år.

Sted

Dato

Sted

Dato

Underskrift vitne 1:

Underskrift vitne 2:

Navn (med store bokstaver):

Navn (med store bokstaver):

Adresse:

Adresse:

Fødselsdato:

Fødselsdato:

